

А.В. МОРГУН

Філіал Інституту цукрових буряків УААН

Ж.П. ШЕВЧЕНКО, І.А. МОРГУН

Уманська державна аграрна академія

СТРОКИ СІВБИ І ЯКІСТЬ МАТОЧНИХ КОРЕНЕПЛОДІВ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ

В результаті досліджень, проведених у Філіалі Інституту цукрових буряків у 1999-2002 роках, встановлено, що пізні строки сівби цукрових буряків (третя декада травня - перша декада червня) сприяють меншій ураженості рослин листовими хворобами під час вегетації та коренеплодів кагатною гниллю під час зберігання, а також кращому приживанню висаджених весною коренеплодів.

Вступ. З переходом виробників цукросировини на вирощування гібридів цукрових буряків, які створені на чоловічостерильній основі, особливо актуальним є прискорення розмноження цих гібридів.

В зоні висадкового насінництва цукрових буряків одним із важливих факторів є вирощування неушкоджених та неуражених маточних коренеплодів з виходом 120-150 тис. штук з гектара та високим ступенем приживання - 92-95% від висаджених [1,4].

Велику вагу у вирішенні проблеми якості садивного матеріалу мають строки сівби та збирання маточних коренеплодів, які встановлюють в кожному господарстві відповідно до умов та технічних можливостей. Керуючись досвідом з вирощування фабричних цукрових буряків, більшість дослідників та практиків, що займаються насінництвом, вважають, що посів маточників потрібно проводити в оптимальні строки із збільшенням норми висіву. Більша густина стояння рослин на площі забезпечує рівномірність розміру коренеплодів, а оптимальні строки сівби сприяють проходженню всіх фаз розвитку маточних коренеплодів до і під час зберігання, що сприяє кращому і дружному проходженню процесу квітування рослин та дозрівання насіння [1, 4, 3].

При достатній кількості тепла та вологи маточні коренеплоди можна вирощувати і при пізніших строках сівби - кінець травня - початок червня місяця.

©2003 А.В. МОРГУН Філіал Інституту цукрових буряків УААН

Ж.П. ШЕВЧЕНКО, І.А. МОРГУН Уманська державна аграрна академія

Методика. Вплив строків сівби цукрових буряків хворобами та вихід посадкового матеріалу після зберігання різних селекційних матеріалах: вітчизняні та зарубіжні гібриди на аналоги, багатонасінні запилювачі. Облік уражених рослин проводили на всіх категоріях посіву згідно методик, розроблених на всіх категоріях посіву згідно методик, розроблених

Результати досліджень та їх обговорення. Інтенсивного ураження листковими хворобами ранніх як для вітчизняних, так і для зарубіжних гібридів. Вітчизняні матеріали в середньому затримувались церкоспорова бала, борошністою россою на 17,7-32,6%, вірусною жовтя 11,6%. Зарубіжні гібриди найбільше уражувались церкоспорою 4-2 бала, що призводило до майже повного відмирання листкового апарата

Ураженість рослин цукрових буряків листковими хворобами залежності від строків сівби (ФІЦБ, 2000 - 2002рр.)

Категорія селекційного матеріалу	Церкоспорозом, бал.		Борошністою россою, %		Вірусною жовтяницею, %		Збереження ренеплодів при збіганні, %	
	ранній	пізній	Строки сівби				ранній	пізній
			21.4	21,7	1 Ю.1	пізній		
ЧС гібриди			21,7	11,6	5,3	68,1	96,7	
Укр. ЧС 70			21,7	11,6	5,3	68,1	96,7	
ЛВ ЧС31			19,1	9,8	5,5	63,9	96,2	
Ів. ЧС 33			17,7	11,2	6,7	72,6	97,5	
<u>Улад.одн. 35</u>			25,0	12,4	9,0	74,3	98,3	
<u>Ялт.одн. 64</u>			22,7	12,2	9,7	70,1	96,9	
<u>Уман.ЧС 76</u>			20,3	13,5	6,8	72,4	95,1	
Гала			20,3	13,4	10,3	72,1	96,4	
			19,7	11,1	9,4	70,5	95,3	
			15,0	10,5	6,0	72,1	96,8	
			21,7	16,5	10,5	60,3	76,1	
			20,0	17,8	9,0	57,2	74,5	
<u>Сара</u>			25,0	17,4	16,3	54,4	68,2	
KWS- 92-27	4,2		16,7	18,4	8,0	56,7	71,4	
ICWS- 0224	4,1		18,3	18,4	8,0	53,8	70,8	
<u>Акор</u>	3,6		21,0	19,4	6,7	52,9	69,3	
Адоніс	3,9		18,3	20,4	11,0	62,4	72,7	
Казіно	4,1		20,0	18,2	8,5	54,1	70,1	
					9,3	55,6	69,9	

При пізніх строках сівби (остання декада травня ... червня) ураженість хворобами рослин цукрових буряків була майже в два рази вища

рази меншою, ніж при ранніх. Вітчизняні гібриди уражувались церкоспорозом на 1,2-1,7 бала, а іноземні на 2,3 - 2,8. Менша ураженість пізніх посівів обумовлюється станом росту і розвитку рослин і це сприяє кращому зберіганню маточних коренеплодів як у сховищі, так і в кагатах.

В залежності від кліматичних умов року коренеплоди ранніх строків сівби при зберіганні уражувались кагатною гниллю на 46,8-67,3%, а при пізніх строках посіву на 1,7-4,3%. Також спостерігається погіршення якості садивного матеріалу. Не всі висаджені, на перший погляд, здорові коренеплоди дають повноцінні квітконосні пагони. Від 10 до 30% висаджених коренеплодів взагалі не утворюють пагонів, що значно знижує врожайність насіння та його якість.

Квіткові пагони та повноцінне насіння від коренеплодів ранніх строків сівби дає лише 40,7 - 56,2% рослин, тоді як коренеплоди пізніх строків сівби дають 73,8 - 89,8% рослин з високою якістю насіння (табл. 2).

Таблиця 2.

Кількість рослин цукрових буряків, що утворили квітконосні пагони в теплиці залежно від строків сівби маточних буряків, % (ФІЦБ)

Строки сівби	1999 р.	2000 р.	2001 р.	2002 р.
Оптимально ранні - друга - третя декада квітня	41,6	43,1	40,7	56,2
Пізні - кінець третьої декади травня	73,8	81,4	80,0	89,8

Якість садивного матеріалу маточних коренеплодів залежить не тільки від дотримання агротехніки вирощування, технології зберігання, а і від строків посіву. Літні строки посіву маточних цукрових буряків повинні проводитись на високому агрофоні з застосуванням інтенсивних заходів захисту посівів від шкідників та хвороб.

Висновки. Виконання таких умов дає можливість отримати вирівняні, здорові садивні коренеплоди і підвищити коефіцієнт розмноження. Наші дослідження переконливо доводять, що пізні строки сівби маточних буряків в зоні розташування ФІЦБ дають кращі результати, ніж оптимально ранні.

Установам, які займаються вирощуванням насіння цукрових буряків висадковим способом, можна рекомендувати для одержання здорових маточних коренеплодів проводити сівбу в третій декаді травня.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. **Добротворцева А.В.** Выращивание сахарной свеклы на семена. - М.: Колос, 1975.-256 с.
2. **Манько А.О., Манько О.А.** Зберігання маточних буряків в кагатах // **Цукрові буряки.** -2001.- № 6 (24). - С. 14-15.
3. **Моргун А.В., Шевченко Ж.П., Моргун І.А.** Ураженість рослин цукрових буряків хворобами і маточних коренеплодів кагатними гнилями залежно від строків сівби // 36. наукових праць УДАА. Вип. 53. - Умань: УДАА. - 2001. - С.67-69.
4. Семеноводство сахарной свеклы.- М.: Колос, 1971.- 263с.

Аннотация

УДК 633.63:632.25

Сроки сева и качество маточных корнеплодов сахарной свеклы

А.В. Моргун, Ж.П. Шевченко, И.А. Моргун

В результате исследований, проведенных в Филиале института сахарной свеклы в 1999-2002 гг., установлено, что поздние сроки сева (третья декада мая - первая декада июня) маточной сахарной свеклы способствуют меньшей поражаемости болезнями листьев во время вегетации и кагатной гнилью корнеплодов во время хранения.

Annotation

UDC 633.63:632.25

Time of sowing and quality of mother roots of sugar beet

A. Morgun, Zh. Shevchenko, I. Morgun

Investigations carried out at the Filial of the Institute for Sugar Beet in 1999-2002 resulted in establishing that late sowing (the third decade of May - the first decade of June) contributes to lower affection with leaf diseases during vegetational season and clamp rot during root storage.